

Народно – педагогічні традиції виховання дітей в сучасній сім'ї

Штим Софія,
студентка 4 курсу
Педагогічного інституту ДВНЗ
«Прикарпатський національний
університет імені Василя
Стефаника»
Науковий керівник: **Борин
Г.В.**, канд. пед. наук, доцент
ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені
Василя Стефаника»
Івано-Франківськ, Україна

Морально-психологічне благополуччя батьківської родини, якому народна педагогіка відводить провідну роль є основним чинником, який визначає стабільність відносин між членами родини і сприяє формуванню основ для подальшого розвитку особистості дитини. У статті проаналізовано традиційні для багатовікової історії української народу погляди на виховання й розвиток дітей дошкільного віку з погляду сучасного сімейного виховання.

Traditions of know ledge about people in modern family upbringing after

Moral psychological family well-being, to which public pedagogic devotes the leading role, is the main factor, that determines the stability of relationships between the members of the family and contributes to the further development of child's personality. Traditional for the History of Ukrainian people views on the upbringing and development of children from the early aide, view on modern family upbringing are analyzed in the article.

На сучасному етапі в Україні спостерігаються тенденції щодо підвищення престижу сім'ї у вихованні та розвитку дитини, яка вирішальним чином впливає на формування її особистості. Загальновідомим є твердження про те, що першими і незмінними вихователями, вчителями й наставниками дітей є їхні батьки. Проте формування батьківських навичок щодо повноцінного виховання та розвитку дітей починається ще задовго до народження малюка - в період власного дитинства, із засвоєнням взаємостосунків, які існують у сім'ї. Сенситивним періодом формування батьківських навичок є період очікування народження дитини, коли актуалізуються проблеми батьківсько-дитячих взаємин, відбувається

усвідомлення нових соціальних ролей матері й батька. Народження дитини безпосередньо «вмикає» необхідність виконання батьками виховних функцій.

Мета статті - переосмислити народно-педагогічні традиції виховання дітей в українській родині з позицій сучасного сімейного виховання.

Результати аналізу науково-педагогічних досліджень з проблеми підготовки молодих батьків до виконання ними батьківських функцій у сучасних умовах свідчить, що саме молоді сім'ї відчувають значні труднощі у вихованні й розвитку майбутньої особистості (Т. Алексеєнко, І. Трубавіна, М. Лактіонова та ін.) Значна кількість молодих сімей відчувають нестачу психолого-педагогічних знань, відсутність необхідних батьківських вмінь і навичок, вони утруднюються у виборі методів виховання й догляду за дітьми. Проте саме у перші роки життя дитини закладаються передумови для її подальшої освітньої, громадської діяльності й сімейного життя.

З історії розвитку українського суспільства відомо, що наш народ з давніх-давен великої уваги надавав вихованню дітей, вважаючи батьків головними природними вихователями.

Неабиякого значення надавалось гендерній соціалізації дітей. У стосунки між подружжям народом вкладено добрі подружні взаємини. Розумний розподіл сімейних обов'язків слугує надійною опорою міцної сім'ї із позитивним морально-психологічним кліматом, що є взірцем для молоді – майбутніх чоловіків і жінок. Любов і злагода між чоловіком і дружиною увіковічені в народному фольклорі: «Живуть між собою, як голубів пара», «Чоловік та жінка – найкраща спілка», «Муж з жоною, що борошно з водою». В Українській сім'ї жінка завжди відігравала помітну роль у вихованні дітей, створенні сприятливих умов для зміцнення стосунків у родині: «Чоловік за один кут дім тримає, а жінка за три», «Чоловік – голова, дружина – душа». Батько був опорою сім'ї. Народ завжди цінував чоловіків, які відповідально ставились до родинних обов'язків, виховання дітей, були для них справжнім авторитетом. Актуалізувався чинник особистого впливу батьків у формуванні особистості дитини з раннього віку («Яка хата - такий тин, який батько – такий син»). На виховання дітей впливали не лише правила, традиції, а й особистий приклад дорослих – батька, матері, дідуся, бабусі, старших братів та сестер.

Сучасна педагогіка період дошкільного дитинства вважає найбільш чутливим у вихованні та розвитку майбутньої особистості, у формуванні якої вирішальну роль відведено її батькам, сім'ї. Недаремно матір здавна вважали берегинею роду. Її роль у розвитку та формуванні особистості дитини була неоціненною. У народно-педагогічних традиціях великого значення надавалось материнській любові та догляду за немовлям. Для правильного духовного розвитку вихованцю створювалась відповідна атмосфера. Великого значення надавалось поведінці матері: її ніжність, лагідність, самовідданість, радість і щире, терпеливе відношення не лише до дитини, але й до оточуючих, дбайливість у виробленні позитивних звичок вихованця, оточення дитини естетичними речами, – все це залишало глибокий слід у підсвідомості немовляти.

Один із основних видів діяльності дитини – гра – спрямований на практичне пізнання навколишніх предметів і явищ через відтворення дій та взаємин дорослих. У народі кажуть: «Де гра – там і радість!», «Яка дитина в грі, така буде в роботі». Народна педагогіка прагне створення емоційного комфорту, хорошого настрою, позитивних емоцій шляхом використання забавлянок, пестушок, потішок, жартівливих пісеньок. Гра, забава, і, передусім, іграшка належать до головних атрибутів дитинства. Первинні форми гри з'являються вже на 6-7 місяці життя дитини і пов'язані з розвитком орієнтаційного режиму. У ранньому дитинстві ігри набирають предметної форми, а згодом, основним типом ігрової діяльності стає рольова чи творча гра. Розумно організована гра є методом формування важливих рис особистості: дисциплінованості, кмітливості, сміливості, витривалості, винахідливості, спритності, рішучості, наполегливості, організованості, стриманості.

Найближче до колискових пісень за змістом і характером стоять потішки. Частина їх призначена для того, щоб заспокоїти дитину, вплинути на її психічний стан («Ой ти коте-рябку»). Частина потішок спрямована на те, щоб утихомирити дитину, коли вона плаче («Тихо, тихо, не плач, киця принесе калач»). Окремий цикл потішок становлять ті, якими забавляють дітей під час купання («Купалися ластів'ята»).

Велику групу забавлянок становлять пестушки – коротенькі віршики, що виконуються у поєднанні зі своєрідними рухами чи вправами, якими дорослий пестить дитину, підбадьорює, спонукає до певного виду діяльності, імітуючи її («Сорока-ворона», «Мій пальчик», «Печу-печу хлібчик», «Кую-кую чобіток»). Дітям дуже подобаються такі забавлянки, вони сміються, пробують наслідувати рухи дорослих. Ряд поетичних текстів супроводжують фізичні вправи дітей («Потягусі-потягусі»). Є тексти, які використовують, навчаючи дітей ходити («Ходить котик по лавочці»). Окрему групу становлять твори, які виконуються дорослими під час підкидання дітей на коліні або на нозі («Їде, їде пан, пан») – у ці ігри, в основному, гралися з малятами татусі. Простота побудови таких віршиків, милозвучність, привабливість для слуху немовлят, звучання звуконаслідувальних слів, які супроводжують певні рухи, сприяють мовному та фізичному розвитку дитини, створюючи сприятливий емоційно-психологічний клімат. Такі вправи захоплюють елементами гри, збуджують інтерес, розвивають емоційність, спостережливість, розважають, сприяють первинній соціалізації дитини у родинному колі: малюки знайомляться з навколишнім світом, побутом, отримують нову інформацію про щоденне життя людини. У цьому виявляється практичне значення забавлянок для немовлят.

Таким чином, народно-педагогічні традиції, базуючись на життєвих спостереженнях з практики родинного виховання, характеризується глибоким психологізмом та розумінням природи людських взаємовідносин. В її основі – гуманістичні методи виховання. Родинна українська педагогіка відображає виховні ідеали свого народу, мету та засоби виховання, реалізація яких сприяє формуванню у дітей кращих рис національного характеру.

Загальновідомо, що сім'я може сприяти формуванню всебічно розвиненої особистості чи гальмувати її розвиток. Дидактичні основи етнопедагогіки, перевірені і вдосконалені досвідом багатьох поколінь, здатні задовольнити спрагу батьків у знаннях із виховання дітей, починаючи з раннього віку. Саме морально-психологічне благополуччя батьківської родини, якому народна педагогіка відводить провідну роль є основним чинником який визначає стабільність відносин між членами родини і сприяє формуванню основ для подальшого розвитку особистості дитини. Вплив батька на формування особистості дитини з раннього віку буде темою подальшого нашого дослідження.

Література

1. Вишневський О. Сучасне українське виховання: Педагогічні нариси. – Львів. – 1996. – 238с.
2. Голець М.І. Етика матері і дитини. Частина І. Про виховання малят (з історії педагогічної думки). – Київ: «Тираж», 1999. – 200с.
3. Козак Н. Які мама й татко, таке й дитятко // Дитячий садок. – 2004. - №12.- С. 2.
4. Народна мудрість вчить, як на світі жити. Навчально-методичний посібник з народознавства /За ред. Гриця Ю. О., Журецького Я. І. – Миколаїв: МФ НаУКМА, 1998. - 92с.